

Fransiýada howpuň gözbaşy migrantlarmy ýa sistema?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Fransiýada howpuň gözbaşy migrantlarmy ýa sistema? FRANSIÝADA HOWPUŇ GÖZBAŞY MIGRANTLARMY ÝA SISTEMA?

Häkimiýetiň gowşaklygy – temasy, meselesi, reňki ýa-da islegi näme bolsa bolsun, kanuny ar almak, talaňçylyk etmek ýa-da başagaýlyk döretmek üçin bozmak isleýän her kimsäň aklyny bulaşdyrýar

Meniň pikirimçe Fransiýada bolup geçenleriň adalatsyzlyk bilenem, akýagyz milletparazlar bilenem, musulmanlar bilenem, Kurany-Kerimiň ýakylmagy bilenem, eýran liderligini ýaňsa alýan «Charlie Hebdo» žurnaly bilenem dahylly ýeri ýok.

Russiýanyň döwlet ýolbaşçysy Putiniň Ukraina berýän goldawyndan ötri Fransiýa garđy ar almak maksatly komplimasiýadanam, ABŞ-nyň prezidenti Baýdendenem, amerikanlardanam gelip çykanok...

Demonstratlaram arap ýa-da afrikaly migrantlar bilen çäklenenok, öňe sürülenlerem aklama we ar alma teoriýalaryndan ybarat däl...

Munuňam sebäbi merkezi hökümetiň gowşaklygy. Şeýle gowşaklyk netijesinde-de köpçülikleýin gozgalaň artýar. Adamlar sosial mediýada ýaýradylýan gorkuzma kompaniýalary we ýalan-ýaşryklar bilen doldurylyp jemgyýetçilik ýerlerine çykarylýar.

Häkimiýetiň gowşaklygy – temasy, meselesi, reňki ýa-da islegi

näme bolsa bolsun, kanuny ar almak, talañçylyk etmek ýa-da başagaýlyk döretmek üçin bozmak isleýän her kimsäň aklyny bulaşdyrýar.

Fransuz ygtyýarlylyklar polisiýa işgärini tussag astyna aldy. 17 ýaşly ýigdekçäni öldüren polisiýa işgäri bilkastlaýyn adam öldürmekde aýyplandy. Çykyşlary möwjeden uçgun şudy we tussag etmelere garamazdan çykyşlar dowam etdi. Oppozisionerleriň we gahar-gazabyna bäs gelip bilmeýänleriň gaçybatalgasynyň kanun we derňew kanallary bolmaly. Emma bu kanallar inçelende ýa-da işlemän duranda sosial-syýasy sistema parçalanmafa we belki-de çökmäge başlaýar.

Fransiýanyň jebir çekenlere şikaýat etme mümkinçiligini berýän siatemasy we mehanizmleri bar.

Üstesine, fransuzlar talaplaryny diňe suduň zallarynda däl, saýlawlarda-da orta oklap bilýärler. Kanuny migrantlaryňam beýleki fransuzlar ýaly iş taşlaýyş yglan etmäge we parahatçylykly demonstrasiýalary geçirmäge hukugy bar. Ýagdaý şeýle bolansoň, bulagaýlyk, urha-urluk, garşylyklaýyn jogap görnüşinde ýüze çykan «köçe adalaty» eden-etdiligi we ikiraraplaýyn ýykgynçylygy emele getirýän jenaýatçylykly hereketdir.

Fransiýa protestlerdäki artyş we zygyderlilik sebäpli ençeme ýyl bäri ykdysady we jemgyýetçilik taýdan kynçylyk çekýär. Protestçileriň hemmesi migrant ýa musulman raýatam däl.

Mundan öňem daşky gursawy goraýjy toparlaryň, şerap öndürijileriň, kowid-19 çäklendirmelerine garşy çykan komplimasiýaçylaryň, milletparazlaryň, migrant duşmanlarynyň, professionallaryň we ýaşaaýyş-durmuş şertlerine nägileligi bolan gaharlylaryň başyny çekýän gapma-garşylyklar bolup geçipdi. Bular Fransiýanyň merkezi hökümetine birnäçe gezek nägilelik bildirdiler we bu agalyk syýasy taýdan gowşak, howpsuzlyk taýdan ejiz göründi. Megerem mundan has beterini görsek gerek.

Teoriki taýdan Fransiýanyň raýat sistemasy giň we çeýe. Dürli talaplara we meýillere eýe protestçileri öz içine alyp bilýär. Parallel kanuny we syýasy ýollara eýe jemgyýetçilik üýtgeşmeleriň oňyn kabul ediljekdigi we petiş howany

gowşatjakdygy çaklanýar.

Emma döwlet edaralaryna bolan hormatyň azalmagy bilen birlikde köçelerde parahatçylykly ýollar bilen nägilelik bildirmek düşünjesi käbir protestçileri kanagatlandyrman başlady.

Häzir ygtyýarlylar gijem bolsa herekete geçdu we ykdysady, ideologik, dini, syýasy tutaryklary näme bolanda-da urha-urlygyň çäre däldigi ýa-da oňlanmajakdygy hakda duýduryş berdi.

Jemgyýetiň bir bölegi hökümete her garşy çykanda hökümet bialaç ýagdaýa düşen ýaly bolýar. Emma howpsuzlygy üpjün etmek üçin ukyplaryny ulanmanlygyndan däl, kanuny edaralaryny goldap güýçlendirmek we ýola goýmak üçin kanun çykaryjy mejlisleri bolmanlygyndan şeýle bolýar.

Birleşen Korollykda korol Çarlzyň täç geýme dabarasyndan öňinçä hökümet oppozisionerleriň niýetlerine garşy taýýarlygyny gördi we parlamente ýüz tutdy.

Parlamentde hem käbirleri köçelerde ýol hereketini bökdemek üçin oturma protestini gurnanlara türme jezasy ýaly öň görülmedik, çykyşlary we urha-urlyklary çäklendirýän gyssagly kanunlary çykardy.

Şeýlelikde dabara döp-dessurlara laýyklykda geçirildi we ýurt derejesinde asudalyk höküm sürdi.

Howpsuzlyk ugrundaky şowsuzlygyň sebäbi şol bir wagtyň özünde medeni şowsuslykdyr. Fransiýa we kese ýerlileriň göçünden kösençlik çekýän Ýewropanyň köp ýurdy jemgyýet bilen bitewileşmegi, birmeňzeş gymmatlyklara ynanýan raýatlar ýagdaýyna gelmegi we özüne ýaşamaga-işlemäge rugsat berýän ýurduň kada-kanunlaryna uýmaklary üçin migrantlar bilen çagalaryny jemgyýete gasandymaga gönükdirlen medeni maksatnama bilen gyzyklanmady we işläp düzdi.

Medeni rehabilitasiýa barha tapawutlylaşýan we çaknyşýan, geljekki nesilleriň aňyna duşmançylyk guýýan toparlaryň bir ýerde agzybirlilikde ýaşamaklaryny üpjün etmek üçin gerek. Hökümetiň urha-urlyklar bilen ýüzleşme babatdaky islegsizligi protestleri «alyň ala meýdanynda» içerki urşa öwürüp barýar.

Hökümet adamlaryň gahar-gazaplaryny orta atanlaryndan soň köşeşip öýlerine dolanjagyny umyt edýärdi. Emma has öňki

mysallarda ygtyýarlylar protestçi güýçleriň bulam-bujarlygy bilen gowşandygy üçin şeýle güýçler bu gezek çäklerini giňeltdi we liderleri urha-urluk hem-de talaňçylyk boýunça hasam ýüreklenen ýaly boldular.

2021-nji ýylyň 6-njy ýanwar wakalary bolup geçende görmezlige-bilmezlige salan ABŞ Kongrese çozanlaryň yzyna düşüp, olary jogapkärçilige çekmegi makul bildi we günäkärlere agyr jezalary berdi.

Hökümetiň aýdanlaryna ynansaň-a, şol pitnede bir polisiýa işgäri bilen dört demonstrat öldürilipdir. Wekiller palatasynyň başlygynyň kürsüsine geçip, aýaklaryny stolda goýup surata düşen demonstrat sekiz jenaýatçylykly hereketde aýyplanyp tussag edildi.

Düýnüň Fransiýasy özara çaknyşýan çepçi we sagçy toparlaryň arasynda umuman alanda parahatçylykly demonstrasiýalara garşy göreşýärdi. Şu günüň Fransiýasy bolsa merkezi hökümetiň gowşak ýagdaýynda çaknyşyklary her gezeginde partlama duýduryşyny berýän dürli gatlaklar we dürli ýaşyryn pygyllar bilen doly gämä meňzeýär.

Abdyrahman RAŞID / @aalrashed

Duşenbe, 03.07.2023 ý. Publisistika